

شرح قانون کاهش مجازات حبس تعزیری

مصوب ۱۳۹۹

مؤلف

دکتر محمد باقر

معاون حقوقی و امور مجله حوزه قضایی

و استاد دانشگاه

انتشارات جنگل

سرشناسه	: مصدق، محمد، ۱۳۴۲ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: شرح قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ / مولف محمد مصدق.
مشخصات نشر	: تهران: جاودانه: جنگل، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۵ ص.: جدول.
شابک	: 978-622-238153-0
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیفا
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
موضوع	: Criminal law -- Iran
موضوع	: مجازات -- ایران
موضوع	: Punishment -- Iran
رده‌بندی کسره	: KMH۳۷۹۴
رده‌بندی دیو	: ۳۴۶/۵۵
شماره کتابسناسی ملی	: ۶۲۴۶۱۷۸

عنوان کتاب: شرح قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹

مؤلف: محمد مصدق

ناشر: جنگل

ناظر فنی: رضا خسروان

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۹

قطع و تیراژ: وزیری - ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۸۱۵۳-۰۰

تلفن تماس: ۲۸۴۴۱۶۷ - ۰۹۱۲

تلفن سفارشات چاپ: ۶۶۴۹۵۲۷۵ - ۰۲۱

دفتر فروش تهران: ۰۲۱-۶۶۹۵۵۶۴۳ - ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵

دفتر فروش اصفهان: ۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۰۵ | دفتر فروش رشت: ۰۱۳-۳۳۲۶۵۱۱۳

www.jangal.com

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفان محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار

فصل اول: کاهش یا تبدیل مجازات حبس تعزیری ۱۱

گفتار نخست. تقلیل یا تبدیل برخی از مجازات‌های جرایم مندرج در قانون مجازات اسلامی

(تعزیرات ۱۳۷۵) ۱۱

الف) کاهش مجازات حبس موضوع ماده ۶۱۴ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵) به

استثنای تبصره‌ی آن ۱۴

ب) کاهش مجازات آدم‌ربایی موضوع ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی

(تعزیرات ۱۳۷۵) ۱۷

ت) تبدیل مجازات حبس موضوع ماده‌ی ۶۷۷ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵)، در

صورتی که میزان خسارت وارده یک صد میلیون ریال یا کمتر باشد به جزای نقدی تا

دو برابر معادل خسارت وارده ۲۰

ث) کاهش مجازات حبس موضوع ماده‌ی ۶۸۴ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵) به

حبس درجه‌ی شش ۲۶

ج) تبدیل مجازات موضوع مواد ۶۰۸ و ۶۷۹ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵) به

جزای نقدی درجه‌ی شش ۲۷

گفتار دوم. الزام دادگاه‌ها به صدور رأی متقن و ذکر علت صدور حکم به بیش از حداقل

مجازات مقرر قانونی ۲۷

گفتار سوم. حذف تمامی حبس‌های ابد غیرحدی و تبدیل آن‌ها به حبس درجه‌ی یک ۳۲

- گفتار چهارم. تجویز مجازات‌های تکمیلی در محکومیت به مجازات‌های درجه‌های هفت و هشت ۳۵
- گفتار پنجم. تعدیل مجازات‌های نقدی حسب مورد از زمان تصویب قانون مربوط ۴۱
- گفتار ششم. تغییر شیوهی تخفیف مجازات ۴۳
- گفتار هفتم. نسخ برخی از مواد قانونی ۵۸

فصل دوم: توسعه و تسهیل ارفاق‌های قانونی ۶۱

- گفتار نخست. تجویز تعلیق مجازات برخی جرایم ۶۱
- گفتار دوم. تجویز استفاده از نظام نیمه‌آزادی در جرایم تعزیری درجه‌های دو، سه و چهار ۶۶
- گفتار سوم. تجویز استفاده از تجهیزات الکترونیکی در مورد حبس‌های تعزیری درجه دو، سه و چهار ۶۹
- گفتار چهارم. تسهیل در گزین‌های حبس در موارد تعدد جرم ۷۳
- گفتار پنجم. توسعه جرایم قابل گذشت ۷۵

فصل سوم: تعدد و تکرار جرم ۹۱

- گفتار نخست. تغییر شیوهی تشدید مجازات در تعدد جرم ۹۱
- گفتار دوم. تغییر مقررات مربوط به تکرار جرم ۱۱۳
- «جدول درجه و مجازات‌های جرایم قابل گذشت، مطابق قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹» ۱۲۲

پیش‌نهاد

زندان به‌عنوان یکی از مجازات‌های سنتی نظام عدالت کیفری، در مناطق مختلف جهان قدمت طولانی دارد. در ایران جدید با تشکیل دولت و نهادینه شدن مفاهیم حقوق شهروندی و حقوق بشر و شناسایی حق آزادی به‌عنوان یکی از حقوق بنیادین انسانی، اعمال مجازات حبس با محدودیت‌هایی مواجه شده است. مکاتب جدید حقوق کیفری، استفاده بی‌رویه از حبس را به‌عنوان مجازات، با چالش کشیده و آثار مخرب زندان از جمله جرم‌زا بودن محیط، افزایش هزینه‌های اقتصادی درستی، پایین بودن شانس اصلاح بازتوانی مجرمین در زندان، آثار منفی زندان بر حیات اجتماعی و اقتصادی مجرم و خانواده وی را گوشزد می‌کند. در نظام کیفری اسلام مجازات مشتمل بر حدود، قصاص، دیات و تعزیرات می‌باشند. در غیر از مواردی که حبس به‌عنوان مجازات حبس پیش‌بینی شده است، سایر موارد مجازات زندان در طبقه‌بندی تعزیرات قرار می‌گیرند. در تعیین و میزان و اجرای آن‌ها، تابع تصمیم حاکم اسلامی است که بنابر مصلحت است اسلامی، حدود و ثغور آنها را تعیین می‌کند. در جمهوری اسلامی ایران، طبق اصل چهارم قانون اساسی، منبع قوانین شریعت است. تشخیص انطباق قوانین با شرع از جمله قوانین متضمن حبس یا کاهش و تبدیل آن برعهده فقهای شورای نگهبان است. مجازات زندان و مشکلات زندان‌ها در دهه‌های اخیر تبدیل به یکی از موضوعات بحث برانگیز در فضای حقوقی ایران شده است. در سیاست‌های کلی نظام قضایی ابلاغی مصوبه مقام معظم رهبری، نگاه ویژه‌ای به کاهش مجازات حبس و یا استفاده از جایگزین‌های حبس وجود دارد. در بند ۱۴

سیاست‌های کلی امنیت قضایی مصوب ۱۳۸۱ بازنگری در قوانین در جهت کاهش عناوین جرایم و کاهش استفاده از مجازات زندان مورد توجه قرار گرفته است. همچنین در بند ۱۲ سیاست‌های ۵ ساله قضایی ابلاغی رهبر انقلاب مصوب ۱۳۸۸ بر اتخاذ تدابیر لازم در استفاده از مجازات زندان با رویکرد حبس‌زدایی تأکید گردیده است. قانون‌گذار با تبعیت از رویکرد حبس‌زدایی در سال ۱۳۹۲ قانون مجازات اسلامی را تصویب و نهادهایی مانند جایگزین حبس، تعلیق اجرای مجازات، تعویق صدور حکم، نظارت تحت سامانه‌های الکترونیکی، نظام نیمه آزادی و... را تاسیس یا تکمیل نمود. در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ نیز با حفظ همین رویکرد، قرارهای بازداشت موقت، محدود و قرارهای نظارت قضایی تأسیس و تدابیر جبرانی برای افرادی که بی‌گناه بازداشت می‌شوند، در نظر گرفته شد. جهت‌گیری قوه قضاییه در مقام اجرای قوانین در دو دهه اخیر در راستای کاهش زندانیان در سبب استفاده گسترده از مرخصی و عفو نشان می‌دهد که قوه قضاییه همواره با استفاده گسترده از مجازات زندان به‌ویژه در جرایم کم اهمیت مخالف است. در دوران جدید مسئولیت ریاست قوه قضاییه که دوران تحول نامیده شده است، در سند تحول قوه قضاییه کاهش جمعیت کیفری به‌عنوان یک برنامه راهبردی مورد تأکید است. در عین حال، نکته‌ای که بایستی مورد توجه قرار گیرد این است که کاهش مجازات حبس نیز بایستی به‌گونه‌ای باشد که موجب تجری مجرمین و به مخاطره افتادن حقوق بزه دیده و جامعه نگردد. در تاریخ ۱۳/۰۸/۱۳۹۸ نمایندگان مجلس شورای اسلامی به دو فوریت طرحی، رأی دادند که در قالب یک ماده واحد، میزان مجازات حبس کلیه جرایم تعزیری را به نصف تقلیل می‌داد، معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضاییه با اطلاع از این طرح، به جهت آثار گسترده اجتماعی و حقوقی آن، خواستار بررسی دقیق‌تر آن در کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شد. پس از ارجاع طرح به کمیسیون قضایی و حقوقی با پیگیری مستمر و حضور در کمیسیون و اعلام نظرات کارشناسی، سرانجام به تصویب رسید و پس از ارسال به شورای نگهبان، با ایرادات آن شورا مواجه شد و پس از رفع ایرادات شورای نگهبان، قانون تقلیل مجازات حبس تعزیری در تاریخ ۲۳/۰۲/۱۳۹۹ به تصویب مجلس و در تاریخ ۰۷/۰۳/۱۳۹۹ به تأیید شورای نگهبان رسید.

قانون تقلیل مجازات حبس تعزیری با رویکرد حبس‌زدایی و در راستای سیاست‌های

کلی نظام به تصویب رسیده و متضمن ویژگی‌هایی چون: کاهش مجازات برخی عناوین مجرمانه، توسعه جرایم قابل گذشت با نگاه بر کثرت دعاوی مطرح در دستگاه قضایی، تغییر مجازات حبس ابد به عنوان حبس درجه یک، تعدیل جزای نقدی مقرر در قوانین متفرقه بر اساس نرخ تورم، انعطاف بیشتر در اعمال جهات مخففه، لزوم استدلال و استناد در تعیین حبس بیش از حداقل میزان مقرر در قانون، امکان تعلیق مجازات در برخی جرایم مانند جرایم امنیتی، جرایم علیه عفت عمومی و کلاهبرداری، گسترده شدن امکان استفاده از نظام نیمه آزادی و تجهیزات نظارت الکترونیکی، تغییر رویکرد نسبت به تعدد و تکرار جرم، نظام‌مند شدن شروع و معاونت در جرم در تمامی قوانین خاص و امکان استفاده بیشتر از تخفیف مجازات در فرد، تکرار جرم، می‌باشد. به موازات گذشت زمان جهت لازم الاجرا شدن قانون تقلیل مجازات حبس تعزیری، معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضاییه با ابلاغ قانون به دادگستری‌های سراسر کشور و جمع‌آوری سوالات و ابهامات قضات و تشکیل کارگروه مشورتی، مبادرت به تهیه و ارسال پاسخ سوالات مطروحه نمود. در کتاب حاضر تلاش شده است ضمن تشریح نکات کاربردی قانون به سوالات و ابهامات متداول در خصوص این قانون پاسخ داده شود. امید است این نوشته مختصر بتواند سهمی اندک در اجرای عدالت و احقاق حق داشته باشد.

در پایان لازم می‌دانم از زحمات اعضای کارگروه، سرکار خانم دکتر طهماسبی، دکتر رفیعی، دکتر توحیدی، دکتر زاقلی، و سرکار خانم موحدی نظریات مشورتی آنان، موجب غنای علمی این کتاب گردید، تشکر کنم. همچنین از زحمات خانم دکتر شکری، خانم دکتر میرزاییگی و آقای دکتر جهانی که در تنظیم و ویرایش علمی و ادبی مطالب، اینجانب را یاری نمودند و نیز آقای اسماعیل زاده که مسئولیت امور اجرایی را بر عهده داشتند، سپاسگزارم.